

Makalenin geliş tarihi: 30.06.2022
Makalenin kabul tarihi: 01.08.2022

**GRIMM MASALLARINDA YER ALAN YAN CÜMLE
ÇEVİRİLERİNİN MAKİNE VE İNSAN ÇEVİRİLERİ
ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ***

**AN EXAMINATION OF CONJUNCTION TRANSLATIONS IN
GRIMM TALES IN THE CONTEXT OF MACHINE AND HUMAN
TRANSLATIONS**

Zehra SARI**
Aylin Seymen***

Özet

Bu çalışmadaki amaç, temeli 50 yıl öncesine dayanan yıllar içerisinde hız kazanıp ve günümüzde halen gelişmekte olan makine çevirilerine ait hata oranlarını analiz etmektir. Bu gelişmelerin sonucu olarak birçok meslekte de olduğu gibi yabancı dil öğretmenlerinin ve çevirmenlerin mesleği de tehlikede mi sorusuna, makine çevirisini ve insan çevirisini gramer bakımından inceleyip cevap arayacağız. Araştırmanın evrenini Grimm kardeşlerinin Almanya'da en çok okunan Külkedisi, Al başlıklı çocuk (Kırmızı başlıklı kız) ve Henzel ile Gretel masalları oluşturmaktadır. Örneklem olarak Grimm kardeşlerinin Almanca yazılmış hikâyelerinin bulunduğu "Grimms Märchen" adlı kitabı ve Türkçe çevirisi olarak MEB yayınlarının Masallar I adlı kitabı kullanılmaktadır. İlk olarak elde edilen verilerin analizi teoriksel araştırma ve genel tarama yöntemi ile yapılmaktadır ve özetlenmektedir. Edinilen bu bilgiler doğrultusunda masal kitapları ve makine çevirisindeki metinlerin bağlaçlı yapıları incelenmektedir, hatalar tespit edilmekte ve bunlardan yola çıkılarak bir analiz yapılmaktadır. Elde edilen bulgulara ilişkin yapay zekâ hatalarının en çok cümle başındaki bağlaçlarda ve "und" bağlaçlarında hata yaptığı tespit edilmektedir. İki dil arasındaki dil bilgi kurallarının farklılığı nedeniyle yapay zekânın ise bu kuralları tam olarak uygulayamadığından birçok hataya neden olmaktadır. Çeviri yapan bir çevirmenin bilindiği üzere her iki dilde de dil bilgisine tam hâkim olma şartı bu durumda önemini yine vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Makine çevirisi, yapay zeka, bağlaçlar, Grimm masalları

Abstract

* Bu makale yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**Yüksek lisans öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Alman Dili Eğitimi Bölümü, kutluzehra1@gmail.com

*** Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Alman Dili Eğitimi Bölümü, aseymen@gazi.edu.tr

The aim of this study is to analyze the error rate of machine translations, which is still developing today. We will compare machine translation with human translation to find an answer for the question “will these developments one day take the job of foreign language teachers and translators?”. The research is based on the most widely read fairy tales of the Grimm brothers in Germany; Cinderella, Little Red Riding Hood, and Henzel and Gretel. As sample we used the book called “Grimms Märchen”, which contains the stories in German, and for the Turkish translations the book named Masallar I. The analysis of the obtained data is done by theoretical research and general scanning method and summarized. Fairy tale books and texts in machine translation are examined, errors are detected and an analysis is made based on these informations. It has been determined that artificial intelligence errors mostly make mistakes in conjunctions at the beginning of sentences and in conjunctions "und". Since the difference in grammar rules between two languages, machine translations make many errors. As it is known, a translator who makes translations has to know the grammar in both languages, which again emphasizes its importance in this case.

Keywords: Machine translation, artificial intelligence, conjunctions, Grimm stories

1. GİRİŞ

Bilim adamları yüzyıllar boyunca insan hayatını kolaylaştırmak adına birçok çözümler ve teknolojiler üretmiş ve üretmeye devam etmektedirler. Son yüzyılda hızla gelişen ve günlük hayatımızda da birçok alanda karşımıza çıkan yapay zekâ, hayatımızı kolaylaştırıp, iş gücünü de hafifletmektedir. Günümüzün her anında, her yaştan insan için artık vazgeçilmez olan cep telefonlarımızda herhangi bir arama yapma ihtiyacı hissettiğimizde tuşlara bile dokunmadan bizim yerimize bu görevi üstlenen “Siri” veya “Google Asistan” adındaki kişisel asistanlar yapay zekâ ürünüdür. Bilmediğimiz bir yere gitmemiz gerektiğinde bize yolu tarif eden navigasyon, yapay zekâ ürünüdür. Bizim yerimize düşünen bu “akıllı” aletlerin sayısı her gün artmakta ve bazen hiç farkında olmadan hayatımızın her alanında karşımıza çıkmaktadır; akıllı evler, robot süpürgeler, akıllı arabalar, akıllı şehirler gibi örnekleri sıralamak mümkündür.

Sağladığı bütün kolaylıkların yanında aynı zamanda birçok iş alanında insan gücünü yapay zekâ robotları daha düşük maliyetler karşılığında ve daha hızlı bir şekilde yerine getirmektedir, bunun sonucu olarak insan gücüne zamanla daha az ihtiyaç hissedilmektedir. Sonuç olarak zaman ilerledikçe ve teknoloji geliştikçe bazı mesleklere artık ihtiyaç duyulmamaktadır.

Yapay zekânın uzun zamandır dil alanında da etkili olduğu bilinmektedir, fakat son zamanlarda başarısının arttığı ve dolayısıyla kullanımında da artış sağladığı görülmektedir. Örnek vermek gerekirse “Google Çevirinin” hayatımıza girmesiyle birlikte İngilizce bilmeyen bir kişi, “Google’ın” çeviri uygulaması aracılığı ile İngilizce bir metni az çok genel hatlarıyla anlayabilmektedir. Yüzyıl önce belki bilimkurgu filmlerinde mümkün olarak görülen çeviri teknolojilerini artık elimizin altında bulabilmekteyiz. Örneğin, günümüzde 100’den fazla dilde ücretsiz çeviri hizmeti sağlayan “Google” yazılımı; sözcükleri, cümleleri ve web sayfaları desteklenen dillerin tüm kombinasyonlarını çevirebilir. Ayrıca gerçek zamanlı sözlü çeviri alanında da önemli gelişmeler elde etmiş ve gelecekte bu yöndeki çalışmalar için büyük umutlar vaat etmektedir.

Makine çevirileri sadece sanal ortamda değil gerçek yaşamda da karşımıza çıkmaktadır. 2018’in Ekim ayında yapay zekâ tarafından 800 sayfalık “l'apprentissage profond” adında Fransızca olarak yazılmış bir kitap 12 saatte İngilizceye çevrilmiştir (Tuna, 2018). Bir tercümanın günlerce sürecek olan bir işi yapay zekânın çok kısa bir sürede yapması, çok dikkat çekmektedir.

Sözlü çeviri alanında da etkili olan yapay zekâ anında çeviri yapan kulaklıklar üretmektedir ve kullanımı hızla yayılmaktadır. Özellikle farklı ülkelerin ortak

basın toplantılarında yapılan önemli görüşmelerde canlı olarak anında tercüme yapılmaktadır. Bu zamanlarda tercüman hatası ciddi sorunlara yol açmaktadır, bunun önüne geçmek ve daha hatasız bir çeviri sunmak için makine çevirileri geliştirilmektedir.

Makine çevirisi, yabancı dil öğrencisi gibi gramer öğrenerek dil öğrenmemektedir. Bunun yerine daha önceki yapılan çevirileri karşılaştırarak bir kelimenin çevirisini bulmaktadır. Bu durumda yapay zekânın yaptığı çeviriler gramer açısından ne kadar doğrudur, özellikle iki cümleyi birleştiren "bağlaçlar" ne doğrulukta kullanılmaktadır, sorularının cevaplarını bu araştırmayla bulmayı hedeflemekteyiz.

Bilindiği üzere bağlaçlar iki cümleyi birleştirmekle birlikte cümleye aynı zamanda farklı anlamlar da katmaktadır. Yanlış çevrilmiş ya da hiç çevrilmemiş bağlaçlar bir cümleyi tamamen anlamsızlaştırabilmekte hatta yanlış anlaşılmasına bile sebep olabilmektedir.

Her dilde olduğu gibi Almandada da çeşitli türlerde, farklı anlamlarda bağlaçlar bulunmaktadır. Bunları; sonuç belirten bağlaçlar, zıtlık belirten bağlaçlar, sebep belirten bağlaçlar, zaman belirten bağlaçlar, şart belirten bağlaçlar, amaç belirten bağlaçlar şeklinde sıralamak mümkün olmaktadır.

2. ÇEVİRİ NEDİR?

İnsanların en temel ihtiyaçlarından biri olan iletişimin varlığından beri dil hayatımızın en temel unsurudur. Dünyada birçok farklı ülke ve kültürün bulunmasına bağlı olarak birçok sayıda dilin de varlığı bilinmektedir. İnsanların sosyal ve ekonomik ihtiyaçları için farklı ülkelerden insanlarla iletişim kurma ihtiyacını yüzyıllar öncesinden hissetmiş olduğunu bilmekteyiz. Bu iletişimi ortak bir dil vasıtasıyla götürmek bir seçenek olabilir, fakat bu seçenek mümkün olmadığı zamanlar için bir tercümana ve dolayısıyla çeviriye ihtiyaç duyulmaktadır. Akşit Göktürk'ün tanımıyla çeviri kavramı: "tek tek diller ötesinde bir ortak dildir, dillerin dilidir" (Göktürk, 1986:15).

Çevirinin yayılmasıyla birlikte farklı ülkelerin önemli bilimsel, kültürel yazılarının diğer başka ülkelerin okumasına açıldığı, kültürler arası etkileşimin arttığı, insanların bilim, kültür, felsefe alanında daha fazla kaynağa ulaşabildiği anlaşılmaktadır. Göktürk'ün de çeviriyi bir aktarma aracı olarak tanımladığı görülmektedir. "Değişik toplulukların, ulusların, bilim, sanat, düşünce alanındaki çabalarını birbirleriyle paylaşabilme yolu" (Göktürk, 1986:15). Farklı kültürlerin, ülkelerin basılı bilimsel yayınlarının paylaşılması bilimin gelişmesi açısından her zaman oldukça önem taşıdığı herkes tarafından bilinmektedir. O nedenle çevirinin varlığı ve gelişmesi de bu derece önem taşımaktadır.

3. YAPAY ZEKÂ

Son dönemlerde konusu oldukça sık geçmekte olan Yapay Zekâ hakkında çok farklı fikir ayrılıkları bulunmaktadır. Kimine göre insanların kendi elleriyle ürettiği, geliştirdiği yapay zekâ insanlığı ele geçirecek ve insanlara hükmedecektir, kimine göre ise yapay zekânın gelişmesiyle birlikte her şey daha fazla gelişip kolaylaşırken yepyeni çalışma alanları doğuracağı düşünülmektedir.

Her ne kadar bilim kurgu filmlerinde yapay zekânın kontrolü elden çıkıp insanlığı ele geçirdiğini izlese de yapay zekâ robotları insan üretimidir ve bizim işimizi hafifletmek için üretilmektedir. Yapay zekâ oldukça zeki olarak anılmaktadır fakat bilinmesi gerekir ki sadece insanların istediğini öğrenebilmektedir ve bunun dışına kesinlikle çıkamamaktadır. Fakat insanoğlu her zaman bir macera peşinde olduğu bilinmektedir ve bilinmeyeni her zaman düşman kabul ettiği için yapay

zekâ çevresinde oldukça hayalperest senaryolar yazmayı başarmış olduğunu bilmekteyiz.

Bunlardan zamanında en çok konuşulmuş olanı haber kanallarında bile yer almış, hatta vatandaşlık almış olan ilk yapay zekâ robotu Sofia'dır. Bu yapay zekâyla çalışan robotla yapılan bir röportajda kendisine; "İnsanlığı yok etmek ister misin?" sorusu yönelir ve cevap olarak; tamam, insanlığı yok edeceğim!" diye cevaplar. Sonrasında, "insanlar benim onları yok edeceğimi konuşuyor ve bu beni üzüyor" demiştir. Bunun sadece bir şaka olduğunu ve insanları aslında sevdiğini söylemiştir. (CNBC-e, 2016)

Başta da bahsetmiş olduğumuz gibi yapay zekâ aslında kişisel bir asistandır, iş yükünü hafifleten ve söylenenin teknik deyimiyile programlananın dışına çıkamayan bir teknolojidir. Programlayanlar tarafından yapay zekâ robotlarına zararlı bir görev verilmediği sürece, oldukça faydalı olduğunu evimizdeki yapay zekâ ile çalışan teknolojilerden anlamaktayız.

Günümüz teknolojisinin en önemli unsuru haline gelmiş olan bu yapay zekâ nedir sorusuna cevap verilmesi gerekirse öncelikle zekâ nedir sorusuna cevap bulmamız gerekmektedir. TDK'ye göre zekâ şu şekilde açıklanmaktadır: "İnsanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı, anlayış, dirayet, zeyreklik, feraset." (TDK, web, <https://sozluk.gov.tr/>)

Bu tanımdan yola çıkacak olursak zekâ, düşünerek ve yargılayarak vardığımız sonuçları sağlayan beceriler için söylenmektedir. Bu, elle tutamadığımız, gözle göremediğimiz söz konusu kavram yani zekâ, yapay olduğunda anlamda ne gibi değişikliklere sebep olduğunu incelemek, yapay zekâ kavramını anlamamızda faydalı olacağı düşünülmektedir.

Birçok soyut kavram için geçerli olduğu gibi yapay zekâ tanımına da oldukça fazla rastlanmaktadır. Gökçe, yapay zekâyı kapsamlı bir şekilde şöyle açıklamaktadır: "Zeki veya akıllı sistemlerin algılama, hafıza, anlama, öğrenme, sonuç çıkarma, karar verme ve düşünce üretme, öneride bulunma veya bazı uygulamalar için eylem yapma gibi özelliklerini araştıran, bunları denetleyen ve bu özelliklere sahip bilgisayarlar veya robotlar (yapay sistemler) yapmayı amaçlayan sistematik bir bilim dalıdır." (Gökçe, 2022:6)

Bu tanıma göre, yapay zekâ bir bilim dalıdır ve zekâ kavramındaki bahsedilmiş olan bütün özellikleri araştırmaktadır. Bu bilim dalı bahsedilen özellikleri bilgisayarlara veya robotlara aktarmaya çalışmaktadır.

4. MASALIN ÖNEMİ VE GRİMM KARDEŞLER

Masal uzun yıllardır hayatımızda yer alan, zaman zaman insanüstü kahramanları ile bize ahlaki dersler vermeyi amaçlayan edebi bir tür olmaktadır. Çoğu zaman çocuklara anlatılan ancak yetişkinler için de eğitici ve öğretici mesajlar barındıran aynı zamanda da eğlendiren bir anlatı olarak bilinmektedir. Hayatımızın ilk yıllarında tanıştığımız bu sempatik, eğlendirici eserlerin insanlar üstündeki etkisi aslında oldukça büyüktür. Bu bilgilerden yola çıkarak masalın en sık çevrilen edebi tür olduğunu söylemek mümkündür hem yazılı hem sözlü olarak kültürler arası, farklı dillerde ağızdan ağıza ve yazılarak yayılmaktadır.

TDK'ye göre: "Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür". (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>)

Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde de bahsedildiği gibi masalların yazılı bir eser olmasından ziyade asıl ağızdan ağıza aktarılarak var olduğu bilinmektedir. Bu yüzyıllardır bu şekilde anlatılarak günümüze kadar ulaşmıştır ve hala da çocuklara sıklıkla anlatılmaktadır.

Çocukların masallardan edindikleri belki de en önemli kazanım, hayal dünyalarının gelişmesidir. Dilidüzgün de buna değinmektedir. Bunun dışında çocuğun dünyaya bakışının ve algılayışının da etkilendiğinden de bahsetmektedir.

“Masallar insanı özellikle çocukluk döneminden başlayarak hayata hazırlayan, içinde yaşadığı kültürel ortamda kendine güvenen bir birey olarak yetiştirme amacını taşıyan araçlardır. Bunu sağlayabilmek için de masal içinde okuyucuya, dinleyiciye eğitim amaçlı verilmek istenilen unsurlardan yani iletilerden yararlanılmaktadır” (Boratav, 1969:96). “Çocuk kendi uzun hikayesini masaldan yola çıkarak kurar. Masalla geleceğe yönelir. Düşüncesini kurmaya, hayalinde tasarladığı olağanüstülüklerle gelişen serüvende kendini ortaya koymaya ve tanımaya çalışır. Böylece, gerçekler dünyasında ayakta durmayı daha kolay öğrenir” (Şirin, 2007:81).

Bu tanımlardan yola çıkarak özetlemek gerekirse, masallar çocukların ilgisini çeker ve düşüncelerini, bazı olayları kavramalarını güçlendirmektedir. Masallar çocukları henüz hayatın başındayken ciddi anlamda etkiler ve geliştirir, kendi hayatlarına yön vermelerinde önemli bir payın olduğu söylenmektedir.

Masallar her kültürde önemli bir yere sahip olduğu gibi Alman kültüründe de yeri büyüktür. Alman edebiyatında masal denince dünyaca bilinen Grimm Kardeşler akla gelmektedir ve Alman edebiyatına oldukça fazla eserde masal kazandırmaları ile bilinmektedir. Bu masalların çoğunu birçok insan bilmektedir: Kırmızı Başlıklı Kız, Külkedisi, Pamuk Prenses, Bremen Mızıkacılar, Henzel ile Gretel gibi daha birçok masallardan oluşmaktadır.

Grimm kardeşlerin Alman Edebiyatına ve dolayısıyla tüm dünyaya kazandırmış olduğu halk arasında ağızdan ağıza anlatılan ve zamanla kaybolma riski yaşayan masalları yine birlikte derledikleri anlaşılmaktadır.

“Derlemenin önsözünde şöyle derler: Bu masalları elden geldiğince temiz tutmaya çalıştık. Ne bir olay ekledik ne birini güzelleştirdik ne de değiştirdik.” (Aytaç, 2001:199)

Grimm Kardeşler bu masalları derlerken kendilerinden hiçbir yorum eklemediklerini ve tamamen anlatılanlara sadık kaldıklarını önsözde belirtmektedirler.

5. BAĞLAÇ NEDİR?

Araştırmanın hedefi çeviri türlerinin bağlaç çevirilerini incelemek ve hataları tespit etmektir. İnceleyeceğimiz bağlaçların görevini daha iyi anlayabilmek için farklı görüşeri incelemekteyiz.

Birleşik cümledeki en önemli öge bağlaçtır, bağlaç iki cümleyi tek cümle haline getirmesiyle görevli olarak tanınan bir ögedir. Dilbilim uzmanları, bu ögeyi kendi yorumlarıyla farklı şekillerde tanımlamaktadırlar.

Raupova, Sayfullaeva'nın bağlacın görevini şu şekilde tanımladığını aktarmaktadır: “Şekil ve görev bakımından iki ya da fazla yüklemi olan, yani [WpM, WpM] yapıları cümleler olarak tanımlanmaktadır” WpM için ise şunu söylemektedir: “cümle yapısının en küçük kalıbı”. (Sayfullaeva 1994: 180-185)

“Vardar (1998: 32) bağlacı bir tümcede işlev açısından iki sözcüğü, iki sözcük öbeğini ya da hem aynı türden hem de ayrı işlevli iki tümceyi birbirine bağlayan biçim birim şeklinde tanımlar ve biçim açısından yalın, türemiş, bileşik ve öbekleşmiş bağlaçlar olarak bölmeler.

6. MASALLARIN YAPAY ZEKÂ VE ÇEVİRMEN TARAFINDAN YAPILMIŞ ÇEVİRİ ÖRNEKLERİ VE KARŞILAŞTIRMASI

Araştırma konumuz olan hikâyeler, alman kaynaklarında yapılmış bir araştırmaya göre Almanya’da yaşayan 3-13 yaş arası çocuklarda en çok bilinen ve okunan hikâyeler arasında ilk üç sırada, Henzel ile Gretel, Kırmızı başlıklı kız, Külkedisi ve Sindirella yer almaktadır, Sindirella ve Külkedisi aynı masal fakat iki farklı isim ile bilinmektedir.

Bu nedenle araştırmada bu üç masal incelenmektedir. Masalların incelemesinde bağlaçların geçtiği cümleler alıntılanarak, üç farklı yapay zekâ makinelerine çevrilmektedir bunlar, “Google”, “Bing” ve “Yandex” olarak sıralanmaktadır. Ayrıca Çevirmen Kemal Kaya’ya ait MEB yayınlarından, “Masallar I” kitabından ilgili cümleler karşılaştırılmaktadır.

7. BAĞLAÇ ÇEVİRİLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

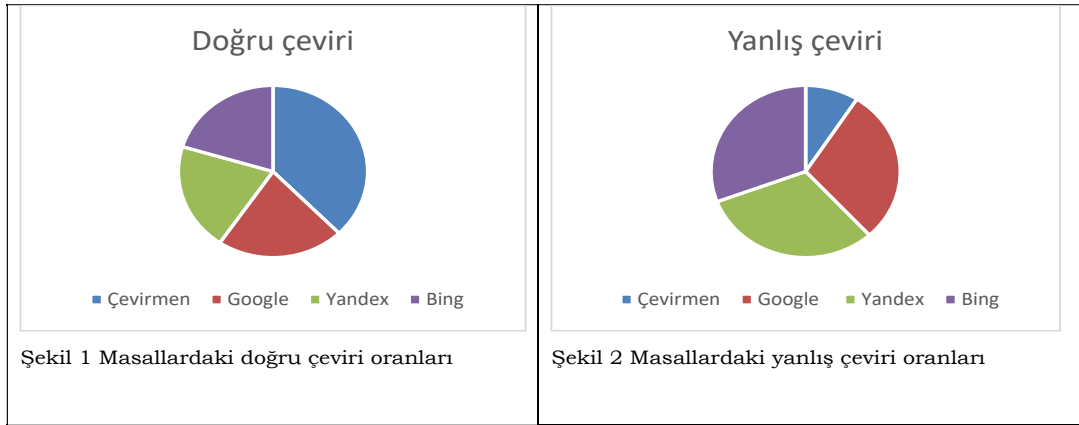
Araştırmada masallardaki kullanılan bağlaçların çevirileri incelenmektedir ve dilimize uygun bir şekilde çevrilip çevrmediği veya hiç çevrilmeyip yorumlanarak atıldığı durumlar incelenmiştir. Araştırmadaki aranan şart Almanca olan bağlaçın dilimize uygun şekilde çevrilmesidir. Dilimizde cümleye bağlaçla başlamak, cümle başı bağlacı olan “fakat” ve “fakat ifadesini taşıyan bağlaçlar” hariç yanlış olduğu bilinmektedir. Buna benzer olarak dilimizde “ve” bağlacı sıralı bir eylem belirten cümlelerde kullanılması uygun değildir fakat Almanca bir cümlede bu normal sayılmaktadır. Bu nedenle bağlaç çevirilerinin doğruluğunu tespit ederken, diller arasındaki bu farkı göz önünde bulundurarak incelenmektedir.

Tablo 1: Masallardaki bağlaçların çeviri türlerine göre inceleme sonuçları

	Bağlaç	Çevirmen		Yapay Zekâ						Toplam
		Doğru	Yanlış	Google		Yandex		Bing		
				D	Y	D	Y	D	Y	
1	Und	150	x	8	142	7	143	8	142	150
2	Daß	10	7	11	8	9	10	9	10	17
3	Aber	21	17	37	1	35	3	35	3	38
4	So ... wie/als	1	1	2	X	2	X	2	X	2
5	Als	33	6	35	4	34	5	35	4	39
6	Wie	6	X	5	1	5	1	4	2	6
7	Wenn	14	5	18	1	17	2	18	1	19
8	Kein – Sondern	X	1	X	1	1	X	X	1	1
9	Weil	5	1	6	X	5	1	6	X	6
10	Da	1	1	4	1	3	2	3	2	2
11	Damit	4	1	3	2	2	3	2	3	5
12	Denn	3	3	6	X	6	X	5	1	6
13	Also	X	1	1	X	1	X	1	X	1
14	Kaum	1	X	1	X	X	1	X	1	1
15	Sonst	1	X	1	X	1	X	1	X	1
16	Nicht – Sondern	2	X	1	1	1	1	1	1	2
17	Um zu	1	X	1	X	1	x	1	X	1
18	Ob	X	3	2	1	1	2	2	1	3
19	Seitdem	1	X	1	X	1	X	1	X	1
20	So ... daß	4	5	6	3	6	3	6	3	9

Tablo 1'deki verileri incelediğimizde her üç masalın doğru ve yanlış sayıları toplamı hesaplanmaktadır. Toplam 20 farklı bağlaç bulunmaktadır fakat her bağlaç her masalda bulunmamaktadır, bu nedenle bulunmayan bağlaçlar "x" ile ifade edilmektedir. Satırlardaki ilk sayı "Aschenputtel" hikayesi, ikinci sayı "Henzel & Gretel" ve son sayı ise "Rottkápchen" hikayesine ait olduğu bilinmektedir.

En son sütündeki toplam ise, hikayelerdeki bağlaçların toplam sayısını vermektedir. Örneğin ilk hikayemiz olan "Aschenputtel", toplam 57 "und" bağlacına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Bağlaçların doğru ve yanlış çevirilerinin dağılımını grafikte genel bir bakışla görebilmekteyiz. İlk grafikte her çeviri türüne ait doğru oranlarını görmekteyiz. Çevirmen üç masalda toplam 258 doğru çeviri yapmaktadır bu grafikteki en büyük dilim olduğu tespit edilmektedir. Sırasıyla Google 149 doğru, Yandex 138 ve son olarak Bing 139 doğru çeviri yapmaktadır.

İkinci grafikte yanlış çevirilerin oranı verilmektedir. Bu grafikte en büyük dilim 177 yanlışla Yandex olmaktadır. Sırasıyla Bing 175 ve Google 166 ile çok yakın hata oranlarına sahip olduğu tespit edilmektedir. En küçük dilim ise Çevirmene ait olduğu anlaşılmaktadır, çevirmenin toplam hatalı çevrilmiş bağlaç sayısı ise 52 olduğu anlaşılmaktadır.

8. SONUÇ

Bu makalede daha önce de belirtildiği gibi, yapay zekâ alanındaki gelişmelerin sonucu olarak birçok meslekte de olduğu gibi yabancı dil öğretmenlerinin ve çevirmenlerin mesleği de tehlikede mi sorusuna cevap arandı. Grimm kardeşlerinin Almanya'da en çok okunan; Külkedisi, Al başlıklı çocuk (Kırmızı başlıklı kız) ve Henzel ile Gretel masalları, Grimm kardeşlerinin Almanca yazılmış hikâyelerinin bulunduğu "Grimms Märchen" adlı kitabın MEB yayınlarına ait "Masallar I" adlı kitabı bu araştırmada kullanıldı.

İlk olarak elde edilen verilerin analizi teoriksel araştırma ve genel tarama yöntemi ile yapılarak özetlendi. Edinilen bu bilgiler doğrultusunda masal kitapları ve makine çevirisindeki bağlaç yapıları incelendi, hatalar tespit edildi ve bunlardan yola çıkılarak yeni bulgular edinildi.

Elde edilen bulgularda yapay zekâ hatalarının en çok cümle başındaki bağlaçlarda ve "und" bağlaçlarında hata yaptığı tespit edilmektedir. Bölümün başında da belirtildiği gibi, iki dil arasındaki dil bilgisi kurallarının farklılığı nedeniyle yapay zekânın ise bu kuralları tam olarak uygulamadığından birçok hataya neden

olmaktadır. Çeviri yapan bir çevirmenin bilindiği üzere her iki dilde dil bilgisine tam hâkim olması bu durumda önemini tekrar vurgulamaktadır.

Yapay zekayı kendi içinde incelediğimizde ise “Google Çeviri” diğer çeviri türlerine göre daha az hata yaptığını görmekteyiz. Bunun belki en çok kullanılan yapay zekâ çevirisi olmasından kaynaklı olduğunu söyleyebiliriz, ama aynı zamanda “Google’ın” “Nöral Makine Çevirisi” olması farkıyla olduğunu düşünmekteyiz. Bu uygulamayı kullandığımızda “Google” bir düzeltme seçeneği tanımaktadır her zaman ve düzeltme yapıldığında, düzeltme sıklığına göre kullanıcıdan yeni bilgiler öğrenmektedir, bu şekilde her kullanan kişiyle birlikte daha çok gelişmektedir. Buna rağmen hata oranı çevirmen ’den oldukça fazla olduğu anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

Tuna, Oğul. (2018). *Yapay zekâ öğrencilerinin 800 sayfalık başvuru kitabı, yapay zekâ tarafından 12 saatten kısa sürede çevrildi ve Fransa’da satışa çıktı*. 20.12.2019 tarihinde <https://medyascope.tv/2018/10/22/yapay-zekanin-12-saatten-kisa-surede-cevirdigi-kitap-fransada-satisa-cikti/> adresinden alındı.

Göktaş, Nazik. (2005). Fransa’da Yazınsal Çeviri Yaklaşımları (Bir Tarihçelendirme Denemesi). *Ç.Ü., Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(30). 51

Pettitt, Jeniece. (2016). *This hot robot says she wants to destroy humans*. 23.12.2019 tarihinde <https://www.cnbc.com/video/2016/03/16/this-hot-robot-says-she-wants-to-destroy-humans.html> adresinden alındı.

TDK, web tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> 23.12.2019 adresinden alındı.

Boratav, Pertev N, (1969) *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul: Bilgesu yayıncılık.

Gökçe, Müjdat. (2012). *Yapay Zekâ Artificial Intelligence Tanım, Gelişim ve Gelecek*.

Şirin, Mustafa Ruhi, (2007). *Masal atlası*. Ankara: Kök yayıncılık

Aytaç, Gürsel, (2001) *Yeni alman edebiyat tarihi* İstanbul: Multilingual

Sayfullaeva, Leyla. (1994). Dil biliminde eşit terkipli [WPm, WPm] birleşik cümlelerin tanımıyla ilgili sorunları. *Gazi Türkiyat* 7. 180-185